

Folkloristika osakonna kolmes struktuuriüksuses (lühivormid, usundi- ja jutu-uurimine ning meediarühm) töötas 12 teadustöötajat: juhataja Mare Kõiva, vanemteadurid Arvo Krikmann, Kristi Salve, Asta Õim, teadurid Anneli Baran, Reet Hiimäe (lapsepuhkusel alates jaanuar), Tõnno Jonuks, Mare Kalda, Andres Kuperjanov, Nikolay Kuznetsov (osaliskoormus), Karin Maria Rooleid, Ell Vahtramäe (kuni), Piret Voolaid, postdoktorant Aimar Ventsel. Teemaga olid seotud veel toimetajad Anne Hussar, Luule Krikmann, Rein Saukas, programmeerija ning võrguadministraator Alari Kruusmaa, programmeerija Indrek Kiissel (osalise koormusega), assistendid ja projektitäitjad Salle Kajak, Helen Hanni (22. augustist), Eva-Kait Kärblane, Raivo Kalle, Liisi Laineste, Katre Kikas (osalise koormusega), Renata Sõukand, Kait Tamm, Liisa Vesik, Katre Õim (osalise koormusega). Phare projekti täitjad Anne Kaaber, Ell Vahtramäe, Priit Lätti. Eve Ehastu on lapsehoolduspuhkusel.

Aasta jooksul abistasid meid: Eesti Folkloori Instituut, Enn Ernits, Tiiu Jaago, Lembit Karu, Asta Niinemets, Väino Poikalainen, Izold Pustõlnik, Ülo Siimets, Kärt Summatavet, Kadi ja Pihel Sarv, Tartu Tähetorni Astronoomiaring, Marju Torp-Kõivupuu, Saamuel ja Sander Vesik, Kadri Viires, Viire ja Maarja Villandi, Võru Instituudi kollektiiv, Madli Võsoberg, Piret Õunapuu, Kaitti Kattai, Marko Tohver jpt.

Tekstide digitaliseerimise juures abistasid Tiiu Jaago eesti rahvaluule üldkursuse kuulajad Tartu Ülikoolis. Praktikal viibis Tartu Kutsehariduskeskuse õpilane Raivo Ottenson.

TEADUSTÖÖ JA PUBLIKATSIOONID

Sihtfinantseeritava teadusteema “Eesti ja teiste rahvaste folkloor: pärimus, identiteet ja globaliseerumine” täitjateks oli 5 doktori- ja 11 magistriskraadiga teadurit, teematäitjad kuuluvad Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse kahe allmooduli koosseisu. Tegeldi eesti ja soome-ugri rahvaste keele, kujundkõne ja lühivormide, jutude ja rahvausundi, mõnevõrra ka rahvalaulude uurimisega; analüüsiti multimeedia probleeme, jätkati Interneti-uuringutega ning mitmete rakendusprojektidega, nt väga olulise Eesti ja Euroopa folkloori ja etnoloogia bibliograafia koostamisega. Eesti Teadusfondi grante oli kolm: A. Krikmann, grant nr. 6759 (Folkloorne anekdoot tänapäeval: postsotsialism-internetkognitiivsus); M. Kõiva, grant nr. 6824 (Internet. Narratiivide, väärtushinnagute ja identiteetide loomise, reprodutseerimise ja transformeerumise protsessid), A. Ventsel postdoktorantuuris teemal Mitteformaalsed võrgustikud, etniline identiteet ja muusikakultuur postsotsialistlikus Jaakuurias ja põhitäitja Art Leete grantis 6688 (Kultuuride dialoog Arktikas: eluviis ja maailmapilt, mentaliteet ja stereotüübid), T. Jonuks põhitäitja K. Konsa grandis nr. 6686 (Ajaloaliste objektide vananemise ja kahjustumise modelleerimine).

Osaleti riiklikus sihtprogrammis “Eesti keel ja rahvuslik mälu” projektidega “Eesti folkloori fundamentaalväljaanded” (M. Kõiva), “Eesti keele, kultuuri ja folkloori kasutusvalade laiendamine ja tutvustamine elektroonilisel infokandjal” (A. Kuperjanov), “Sarja “Monumenta Estoniae Antiquae” “Eesti mõistatuste” III köite lõpetamine ja vanemate rahvanaljandite (AT 1200-1960) köite/köidete ettevalmistamine” (R. Saukas), “Eesti kõnekäänude ja fraseoloogia andmebaas” (A. Õim), RADAR (T. Jonuks), HERBA (R. Sõukand) ning sihtprogrammis “Lõuna-Eesti keel ja kultuur” projektiga “Lõuna-Eesti rahvaluule andmebaas” (M. Kõiva). Lisatoetust saadi Eesti Kultuurkapitalilt ajakirja “Mäetagused” väljaandmiseks. Maikuu lõpuni kestis koostöö Eesti Arheoloogia Keskusega Phare projekti “Ida-Eesti kultuurilooline kaart” valmistamisel (T. Jonuks). Jätkus SIEF-i Euroopa etnoloogia ja rahvaluule bibliograafia koordineerimis-, koostamis- ja toimetamistöö (K. M. Rooleid).

Doktoritööd valmistasid N. Kuznetsov, A. Baran, M. Kalda, A. Baran, T. Jonuks, P. Voolaid, L. Laineste. Juhendati P. Voolaiu, A. Barani, M. Sarve doktoritööd (Tartu Ülikool, A. Krikmann), K. Viir-ese doktoritööd (Eesti Kunstiakadeemia, M. Kõiva), K. Herkeli ma- gistritööd (Eesti Kunstiakadeemia, M. Kõiva).

M. Kõiva ja A. Kuperjanov pälvisid Eesti Kultuurkapitali rahva- kultuuri aastapreemia (2006) seoses ajakirjade 10. aastapäevaga; P. Voolaid, N. Kuznetsov rahvakultuuri preemia eduka töö eest.

Üldist

Tulemusi saadi sotsialismi ja postsotsialismi protsesside analüüsi- misel: huumoriteooria, veebikogukonnad ja -nähtused, lokaalse ja rahvusliku identiteedi kujunemine, muutused mentaalsuses, uus- usundid ja rituaalne aasta, inimeste ja loomade suhted, rahvame- ditsiini ja meditsiiniantropoloogia piirialad, sõnauhendite ja kujund- kõne teooria, tsensuurinähtused, muutused omandisuhetes; vane- ma perioodi muinasusundi protsessid ja mütoloogia. Koostöös Ees- ti Folkloori Instituudiga jätkati seminaride ja konverentside sarja- de "Medica" ja "Inimeste ja loomade suhted" korraldamist, valmis- tati ette postsotsialistliku ja hiie-uurimuste võrgustiku kohtumist.

Põhiuurimuste tarvis digitaliseeriti jutte, usunditeateid, loitse ja kultuuriloolisi käsikirju. Arendati andmebaaside rakendusi ja osakonna veebilehekülgi; toimus üle-eestilise koolipärimuse kogu- mise pilootprojekt viies Eesti koolis ja ühes Soome koolis, koostöös kohtunikega koguti kohtufolkloori.

2006. aastal täitus kümme aastat mõlema elektroonilise ajakir- ja asutamisest.

Eesti ja soome-ugri rahvajutud ja -usund

Mitmed uurimused analüüsisid müüdi peegeldumist narratiivides ja rituaalides, samuti rahvuslike metanarratiivide koostist, müüdi reflekteerumist rahvus- ja isikumütoloogias ja narratiivides. Jälgi- ti etnilise stereotüübi kognitiivset mehhanismi rahvusspetsiifilises ja seriaalses anekdootis ning vanemas naljandis, tegeldi rahvahuu- mori struktuuri ja tüpoloogiaga, muutustega etnilistes naljades post- sotsialismi ajal. Käsitleti vanemates poeetilise rahvaluule liikides avalduvaid ruumilis-ajalisi jm mudeleid, muistendite kasutamist

tänapäevases ühiskonnas, intertekstuaalseid suhteid, ühe rahvaluule koguja ideoloogiaid ja sellega seotud taktikaid, ajastukohaste seikade peegeldumist stalinismiaegsetes juttudes, meditsiini-narriatiive, liivi- ja vepsa rahvapärимuse üksik- ja üldküsimumustega jm (M. Kalda, M. Kõiva, A. Krikmann, K. Kikas, L. Laineste). Süvenda-tult tegeldi Heldur Seeba rahvajuttudega (M. Kõiva). Väljundini jõuti uurimistöös H. A. Schultsi allikakäsitluse ja rahvusromantilise rahva/rahvuse mõiste seoste ning sama korrespondendi ja kaasaegsete kirjameeste suhete; rahvusideoloogia väljendumisviiside (K. Kikas), aardejuttude üksikküsimumuste, on vanema muistendipärимuse ja geopeituses kasutatud pärимuslugudega (M. Kalda), loomade ja inimeste suhteid kajastava J. Stalini valitsemisajal ja hiljem kirja pandud pärимuse, sotsilingvistiliste koodivahetusilmingutega austraaliaaestlaste ja roostieestlaste suhtluskõnes ja narratiivides, on-line meditsiini erijoontega, puust jumalakujude valmistamise traditsiooniga Eestis, loitsude enese- ja liigikontrolli mehhanismide vaatlusega (M. Kõiva).

Rahvajuttude uurimise tulemustega esineti rahvusvahelistel konverentsidel, jätkusid teoriaseminarid, mille materjal leidub aadressil <http://haldjas.folklore.ee/seminar>, koordinaator M. Kalda. Käsitleti ja tutvustati Timothy Insolli uurimusi, relativismi kriitikat, Marie-Lauren Ryani artiklit “Cognitive Maps and the Construction of Narrative Space”, Pauliina Latvala raamatut “Katsesse menneisyteen. Folkloristinen tutkimus suvun muistitiedosta”, Pirkko Sallinen-Gimpli raamatut “Siirtokarjalainen identiteetti ja kulttuurien kohtaaminen”, Mircea Eliade raamatut “Igavese tagasipöördumise müüt”, Espen Aarsethi raamatut “Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature”, Patricia A. Turneri ameerika rassisuhteid analüüsivaid uurimusi, Vincent J. Chengi raamatut “Inauthentic. The Anxiety over Culture and Identity”, Roger Abrahami artiklit “Toward an Enactment-Centered Theory of Folklore”, Jan Assmanni raamatut “Religion und kulturelles Gedächtnis”, “Gesunde Ansichten. Wissensaneignung medizinischer Laien”, Teun A. van Dijk “Ideoloogia. Multidistsiplinaarne käsitus” ja Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen, “Diskurssianalüüsin aakkoset”, “teise” esitamist eesti kõnekäändudes”, inglise loitsusid, mõisnike paternalistlikku retoorikta Baltikumis, silmaga kivikirved, hilis-

Tippkeskuse aastakonverents Tsensuur ja enesetsensuur kutsus pingsalt kaasa mõtlema. Vasakult: Berk Vaher, Luule Krikmann, Arvo Krikmann, Marin Laak, Maarja Lõhmus. Koke 2006. Foto Alar Madisson.

neoliitikumi ja varast pronksiaega Põhja-Eestis, internetiuurimise metodoloogiad, välitööd Bulgaarias, esimest folkloristika kongressi Moskvas, sotsiaalteadlaste konverents “Spaces and Places”, mustlaste vähemusrühma Lätis.

Akadeemiliste muistendiväljaannete osas jätkus materjali sisestamine, teoreetiliste osade ja struktuuri ettevalmistamine, tüpologiseerimine, märgendamine. Lähemalt jälgiti koha-, aja- ja isikumõõdet muistendites ning emotsioonide mõju traditsioonile ja samuti meditsiininarraatiivide erinevusi suulise ja kirjaliku teksti puhul. Muistendeid ja usunditeateid digitaliseeriti frontaalselt rahvaluulekogudest RKM II lõpuosa järgmistel teemadel: maa-alused, halltõbi, Tõnn, vetehaldjad, järved, puud, libahunt, aarded jm. (koordinaator M. Kalda, K. Kikas, M. Kõiva, P. Sarv), kontrolliti ja redigeeriti sisetatud meditsiini-, etnobotaanika-, muistendi- ja loitsupärimust.

Eesti kaasaegse rahvahuumori alal uuriti Taani karikatuuri-skandaali, etniliste ja poliitiliste naljade üleminekujooni sotsialistlikus pärimuses (L. Laineste), sotsialismi aja anekdoote (A. Krik-

mann). Arendati edasi netinaljade andmebaasi teenindus- ja otsisüsteemi, eriti etniliste naljade osas (L. Laineste), jätkati tööd vanemate rahvanaljanditega (R. Saukas).

Projektiga Radar digiteeriti ja valmistati ette Järvamaa ja Soomaa materjalis ja ajalooline pärimus (K. Sammelselg). Etnobotaanika andmebaasi täiendamiseks toimusid välitööd, integreeriti J. Hurda ja M. J. Eiseni käsikirjalisi tekste andmebaasi HERBA ja analüüsiti etnobotaanilist ainekku: invasiivsete kultuuride kasutamist ja levikut (R. Kalle), etnobotaanilise ainekku kogumislugu, tekstide semiootilist sisu (R. Sõukand). Tegeldi eesti ja teiste rahvaste usundi ja kombestikuga vanimast ajast tänase päevani. Valmis keskaegse rahvausundi ülevaatekäsitlus eesti mütoloogia köitele, kirjutati 18.-19. sajandi ülevaadet (T. Jonuks, M. Tamm, M. Kõiva). Valmisid mitmed käsitlused arheoloogilistest eksperimentidest ja usundinähtuste analüüs uuemate eksperimentaalvälitööde andmete põhjal. Kiviaja matuste andmebaasi lisati andmestiku matuse, matuse kirjelduse ning leidude fotode kohta. Täiendati hiite andmebaasi, valmistati ette rahvusvahelist konverentsi hiite teemal (T. Jonuks).

Käsitleti mitmeid tähistäevaga seotud uskumusi, eeskätt pseudotäevakaarte, nende loomise põhimõtteid ja ajendeid (A. Kuperjanov).

Tegeldi eri rahvaste mitmekesise rahvausu, identiteedi ja folkloori problemaatikaga. Käsitleti vepsa usundit, pulmakombestikku, samuti liivi folkloori (K. Salve). Erilisema tähelepanu all oli komi pärimus ja keel (N. Kuznetsov). Jätkuvalt tegeldi komi keele (morfo)süntaksi küsimustega, komi mütoloogia tõlke viimistlemisega. Ilmus neljakeelne kogumik Komi rahvaluulet II, mis kajastab Paul Ariste kogutud komi rahvaluulet, peamiselt etnograafilist ainekku (N. Kuznetsov). Jätku-uuringud Sahha Vabariigis olid seotud teemaga "Coping with post-Socialist reality: kinship and new forms of property in a Dolgan village, Republic of Sakha". Muud käsitlused puudutasid eeskätt popkultuuri nähtuste levimist (neošamanism, popmuusika) (A. Ventsel).

Valmis kolmekeelne diasporaa uurimisprojektide tutvustus Migration and the Estonian diaspora / Миграция и Эстонская диаспора (A. Korb, M. Kõiva)

Grandi “Internet. Narratiivide, väärtushinnagute ja identiteeti-
de loomise, reprodutseerimise ja transformeerumise protsessid” (M.
Kõiva) raames korraldati koostöös Eesti Folkloori Instituudiga in-
terdistsiplinaarsed konverentsid “Inimene ja lemmikloomad” III,
“Medica” III ja interneti uurimistulemusi kokkuvõttev ümarlaud,
koostati kogumikke lemmikloomakultuuri ja meediumite/etnome-
ditsiini teemadel. Palju tähelepanu pälvis ühtsete standardite väl-
jatöötamine, digiteeritud andmekorpuste presenteerimine ja turva-
lise arengu tagamine.

Eesti ja läänemeresoome lühivormid

Märkimisväärselt tulemuslik oli teoreetiline töö metafoori- ja lühi-
vormiteooriaga. Valmis uurimus huumori ja kujundkõne erista-
tavusest, uusarendus Olemise Suure Ahela teemal ja veebikommen-
taaride analüüs teemal ”Delfist, Langist, Leimist ja muust” (A.
Krikmann). Põhiosas valmisid monograafia “Eesti mõistatuste ko-
gumis- ja avaldamislugu” 3. ja 4. köide ja kogujate ülevaatestatisti-
ka (R. Saukas). Eeltööna on koostatud ülevaateid mõistatuste saa-
detiste kohta, otsitud kogujate eluloolisi andmeid, vaadeldud kirja-
panekute suhteid trükistega.

Mõistatuste perifeeriaga tegeles P. Voolaid, kellel valmisid käsit-
lused akronüümidest ja piltimõistatuste liikumisest uue meedia
valdkonda.

Uurimistöö eesti fraseoloogia semantikast (sh fraseologismide
etümoloogia, pärioluteede jm tuvastamisega saksa keele allikate
põhjal päädis kirjutisega „About German influences on Estonian
phraseology”. Tehti kaastööd EUROPHRAS´i projektile *Widespread
Idioms in Europe and Beyond. A Cross-linguistic and Cross-cultural
Research Project*. Projekti eesmärgiks on välja selgitada inglise ja
saksa keeles hästi tuntud väljendite leviku geograafiline ulatus ehk
erinevate keelte fraseoloogiline ühisosa (A. Baran).

Kõnekäändude teemal on valminud veel mõistete ja kujundkõne
alaosi puudutavad uurimused murest, tõlkeprobleemidest, andme-
baasiga seotud problemaatikast (A. Öim). Kõnekäändude semanti-
line märgendamine toimus 154 000 teksti ulatuses ja mõistestiku
täpsustamine (praeguse seisuga on eristatud üle 900 tähenduse/
mõiste). Selle põhjal toimub nii semantiline kui ka vormiline kõne-

käändude märgendamine vastavalt nende tähendusele, funktsioonile ning sõnaliigilisele kuuluvusele. Andmebaasi lisatud A. T. Helleri materjal tüpologiseeriti ja indekseeriti.

Multimeediauuringud, internet, arvutiandmebaasid, rakendus- ja arendusprojektid

Ilmusid eelretsenseeritavad e-ajakirjad “Folklore. An electronic Journal of Folklore” ja “Mäetagused”. Ingliskeelse ajakirja 2006. aasta numbrite trükirahaga toetas Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskus. Ajakirja “Mäetagused” keeleteoimetamise, küljendamise ja korrektuuriga abistab MTÜ Eesti Folkloori Instituut, trükkimist rahastas Eesti Kultuurkapital. Ajakirjadega töötasid A. ja M. Kuperjanov, M. Kõiva, E.-K. Kärblane, L. Vesik, K. Tamm, L. Krikmann.

Töötati rahvusvahelise etnoloogia- ja folkloorialase bibliograafia “Internationale Volkskundliche Bibliographie = International Folklore Bibliography = Bibliographie Internationale d’Ethnologie” (IVB) 2000 ja 2001. aasta köidete materjaliga, koostati Mall Hiie-mäe bibliograafia (K. M. Rooleid). Pikemalt analüüsiti veebifolkloori (grant nr. 6824) ja folkloristlike andmebaasidega seotud probleemiatikat, peamiselt tehnilisi lahendusi, andmete säilitamise formaate, metaandmete ja kasutusõiguste küsimusi (M. Kõiva, L. Vesik). Valmisid käsitlused ja stendiettekanded ka muudest andmebaasidest (vt lühivormid, Radar). Netianekdootide andmebaas oli põhilisi allikaid rahvushuumorit käsitlemisel (L. Laineste).

Projekti “Radar” (<http://www.folklore.ee/radar>) jaoks sisestati ja märgendati Järvamaa kihelkondade folkloori ja kultuurilooga seotud tekste (koordinaator T. Jonuks, E.-K. Kärblane, P. Lätti, H. Hanni). Veebi jaoks valmisid Eesti Kultuuriloolise Arhiivi suulise ajaloo Virumaa ja Järvamaa köited ja eessõna neile. Projekti “LEPP. Lõuna-Eesti pärimuse portaal” juures digiteeriti ja avati veebis Võrumaa ajaloolise pärimuse käsikirjad (S. Kajak, E.-Kait Kärblane, M. Kõiva, S. Vesik jt.).

Valmisid mitmed uued koondlehed ja php-andmebaasid, täiendati vanu (Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse veebileht, täiendati andmebaase LEPP ja BERTA (S. Vesik), RADAR (H. Hanni), valmistati e-raamatuid (S. Vesik).

Seoses tippkeskuse projektiga LABOR toimus serveriteenuste projekteerimine ja tehnika tellimine. Arvuteid on võrgus 66, vabavara kasutajaid kuus.

KOGUMISTÖÖ

1. Eesti ja Soome kooliõpilaste pärimusrepertuaari kogumise eeltööna külastasid P. Voolaid, A. Kuperjanov ja Eesti Instituudi projektijuhi Mika Keränen 10. märtsil Ida-Helsingis asuvat Roihuvuori Algekooli, kus toimus töökoosolek õpetajate Anne Ribeluse ja Silja Aavikuga. Roihuvuori kooli 10 õpilaselt laekus kokku 150 lk vastuseid.

2. Anneli Barani küsitluskava alusel toimus fraseoloogia-küsitlus Kuressaare gümnaasiumi ja Tartu Miina Härma gümnaasiumi vanema osa õpilaste seas. Eesmärgiks oli välja selgitada fraseologismide kasutuse/tõlgendamise/ mõistmisega seonduv nn entsüklopeediline teadmus. Ligi 150 osalejaga küsitlus näitas, et tänapäeval on laialt levinud suundumus võtta hästituntud fraseologismi sõna-sõnalt, adumata seal sisalduvat kujundit.

3. Koolipärimuse kogumine toimus Noarootsi Koolis (17.–19.04.2006) ja Vormsi Põhikoolis (16.–17.05.2006) Ahvenamaa-Gotlandi-Eesti koostööprojekti “Det var en ko och det var poängen” raames. Välitööd käivitati Ahvenamaa Põhjamaade Instituudi (Nordens Institut på Åland, <http://www.nordinst.aland.fi/nordinst/>) töötajate Lena Nymani ja Nina Smedsi eestvedamisel. Eesmärk oli koguda Soomest Ahvenamaalt, Rootsist Gotlandist ning Eesti endiste rannarootsi alade koolidest lastepärimust. Projekti kaastäitjad olid Högskolan på Gotland (Ulf Palmenfeld, Ove Ronström) ja Eesti Kirjandusmuuseum (Piret Voolaid).

Eestikeelne lastepärimus on kogutud 2006. aasta aprilli- ja mai-kuus kahest Lääne-Eesti koolist: Piret Voolaid Noarootsi Koolist ja Piret Voolaid koos Eesti Rahvaluulearhiivi teadur Astrid Tuisu ja Eesti Kirjandusmuuseumi fotograaf Alar Madissoniga Vormsi Põhikoolist.

Koguti 90 lehekülge vastuseid küsitluskava alusel Noarootsi Koolist ja 15 lehekülge Vormsi Põhikoolist, ühtekokku tehti üle 5 tunni helisalvestisi, 1,5 tundi videojäädvustusi ja 335 fotot.

Kolme Läänemere piirkonna lastefolkloorist koostati sissejuhatavate artiklitega antoloogiline naljaraamat "Det var en ko och det var poängen" ("Elas kord üks lehm ja ongi kogu lugu"). 2006. aasta oktoobrikuus ilmunud kogumik on kakskeelne – rootsi lastelt kogu (Ahvenamaa ja Gotlandi aines) rootsi keeles, eesti laste tekstid on esitatud eesti ja tõlkena rootsi keeles. Tegemist oli 1988. aasta kogumistöö kordamisega, mille põhjal ilmus samal aastal kogumik „Blodet droppar, blodet droppar“ („Veri tilgub, veri tilgub“ 1988).

4. Kohtufolkloori kogumine koostöös Riigikohtuga. Eerik Kergandbergi algatusel koostati tema, Marelle Leppiku, Evelin Kukulase ja Mare Kõiva ühistööna küsitluskava ja paluti kohturahval 20. maist 31. oktoobrini saata kohtufolkloori. Lähtuti eeldusest, et kohus on ajastu lakmuspaber – istungisaalist käib läbi inimkarakterite lai esindus: elukogenud kelmid, noored kurjategijad, täitevõimu esindajad, advokaadid, prokurörid jne. Oluline on tegelik kohtunarratiiv, nagu seda kogevad ainult protsessile lähedalseisjad ja mis räägib tänapäeva ühiskonna kohta rohkem ja värvikamalt, kui peegeldab kas või foto või uudisnupp kohtuistungist. Seetõttu oodati võistlustöid eelkõige juristidelt, kes oma igapäevatöös puutuvad kohtuga kokku: prokuröridelt, advokaatidelt, õigusteaduskonna õppejõududelt. Kohtufolkloori saatsid 24 inimest, kelle hulgast tõsteti esile ja tänati Kohtunike Ühingu aastakoosolekul 24. novembril ühingu esimehe Meelis Eeriku, Riigikohtu esimehe Märt Raski ja Eesti Kirjandusmuuseumi esindaja Mare Kõiva allkirjastatud tänukirjadega Rein Pärtelit, Poigo Nuumat ja Virve Rooti. Eriauhinna pälvis Virgo Saarmets. Järelkorjandus toimub 2007.

5. Välitööd Sloveenias ja Bulgaarias. 8.–21. septembrini Andres Kuperjanov ja Mare Kõiva salvestasid palverännaku Svjata Gorale, Celje piiskopi tutvustuse usuelust Sloveenias 1970–2006, 17. septembril Gorjanskos professor Janez Dolencile M. Štrekalj nimelise folkloori kogumise aastapremia üleandmise tseremoonia ja rahvamuusikute esinemine.

3.–13. novembrini 2006 viibisid Eesti Kirjandusmuuseumi ja Bulgaaria Folkloori Instituudi vahelise kolmeaastase koostööprojekti "Traditions and innovations in Estonian and Bulgarian Culture" raames Bulgaarias Andres Kuperjanov ja Mare Kõiva. Intervjueriti tegevastronome ja folkloriste, salvestati kohaliku usueluga

FO väljasõiduseminar Keelest meeleni Vormsi saarel. Vasakult: Katre Õim, Aado Lintrop, Kristi Salve. Foto Andres Kuperjanov 2006.

seotud seikasid. Toimusid intervjuud Roženi Rahvuslikus Observatooriumis ja Smoljani planetaariumis, Momtšilovtši külas ja Plovdivis, Bulgaaria Folkloori Instituudis ja Sofias. Bulgaaria õigeusklike rikkalikku kanoonilist ja mittekanoonilist usuelu jäädvustati Sofias ja Momtšilovtši külas.

6. Koolipärimuse pilootprojekt novembris-detsembris 2006. 1992. aasta koolipärimuse kogumisvõistluse kordamiseks 2007. aasta kevadel täiendas ja uuendas korraldustoimkond (R. Järv, A. Korb, E. Kalmre, M. Kõiva, P. Voolaid, A. Tuisk, projekti assistent A. Tupits) omaaegse küsitluskava, valiti kontrollkoolid ja viidi sügispoolaastal läbi pilootküsitlus viies koolis: Jäneda Põhikoolis, Antsla Gümnaasiumis, Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumis, Tallinna Vanalinna Hariduskollegiumis, Tallinna Reaalkoolis. Laekus 1633 lk vastuseid.

7. Arheoloogilised uuringud Toolse linnuse väravatornis. Uuringud olid seotud väravahoone konserveerimistöödega. Selleks kaevati hoone põhja- ja lõunakülje müüride välisserva tranšeed, millega avati müürid kuni vundeerimissügavuseni. Samuti kaevati

tranšee läbi väravahoone ning proovišurfid mitmele poole ümber väravatorni.

Keskaegse linnuse ehituse kohta saadi kõige enam andmeid 3 m sügavusest šurfist väravahoone välisküljel, kust leiti säilinud müüride alt varasem ja hoopis teise iseloomuga vundament. Hüpoteesi-na oletatakse, et vundament on pärit 15. sajandist ning kuulub linnuse kõige varasema ehitusetapi juurde, mil rajati poolsaare lääneküljele väike kivikindlus, ilmselt sel ajal piirati ka ülejäänud poolsaare põhjatipp mingi kergema kindlustusega. Leitud vundament oli liiga nõrk, et kanda kivimüüri, küll aga piisav, et selle peale rajada korralik puitpalissaad. Tõenäoliselt moodustasidki Toolse I etapi kindlustuse kivist kolmekorruseline maja ning seda ümbritsev palktara (Tõnno Jonuks).

8. Iila ohvriallikas. 2006. aasta suvel teatas kohalik pererahvas, et soovib puhastada arheoloogiamälestisena kaitse all olevat ohvriallikat Lääne-Virumaal Iila külas Iila hiie-mäe jalamil. Eesti pühakohad on üldiselt leiuaesed, ohvriallikad nende hulgas aga leiurikkamad. Kuna pererahvas oli allikat kasutanud pidevalt oma põhilise veevõtukohana, siis olid nad seda regulaarselt ka puhastanud alates 1970. aastatest. Seega ei leitud midagi, mis viitaks varasemale allikatel ohverdamise praktikale (Tõnno Jonuks).

9. Gotlandi ja Rootsi muistised. Septembris 2006 toimus paaripäevane õppe-reis Gotlandi ja Rootsi muististe tundmaõppimiseks koos TÜ Ajaloo ja Arheoloogi-

Medica III. Kurmo Konsa. Foto Alar Madisson 2006.

gia Instituudi arheoloogiaüliõpilastega. Gotlandil tutvuti erinevate muististega alates mesoliitilise Ajvide kalmistukohast ja lõpetades keskaegsete kirikute ja kivilaevade, kiviilmete, linnuste ja asulakohtadega. Rootsi mandriosas piirduti Vana-Uppsala kompleksiga ning keskenduti kaljujoonistele erinevates kohtades ning erinevatest perioodidest (Tõnno Jonuks).

10. Radari välitööd. 2006. aasta sügisel toimusid välitööd projekt Radar raames Soomaa rahvuspargi alal. Kaisa Sammelselg ja Mann Lintrop koos kohalike giididega külastasid põliselanikke Soomaa külades, samuti ka siit Pärnusse kolinuid. Soomaa elanike juttu lindistati, uuriti kaartidelt kohapärimusega seonduvate paikade asukohti ning lõpuks käidi ka kohapeal. Pandi tähele, et jutustajaid aitas tublisti kaardi olemasolu, mis tõi kohaliku maastiku paremini silme ette ja tuletas meelde täiendavaid lugusid (Tõnno Jonuks).

RAHVUSVAHELINE JA SISEMAINNE KOOSTÖÖ

Selle aasta koostööprojektid ja -partnerid olid: 1) Soome-Eesti ühisprojekt “Pohjois-Euroopan kansojen yhteisten sananlaskujen vertaileva tutkimus”, sh. läänemeresoome ühisvanasõnade väljaande “Proverbia septentrionalia” jätkamine; 2) Baltic Institute of Folklore; 3) Rahvusvahelise bibliograafilise väljaande “Internationale Volkskundliche Bibliographie = International Folklore Bibliography = Bibliographie Internationale d’Ethnologie” koordineerimine, ettevalmistustöö, toimetamine; 4) “Mythologia Uralica” (Venemaa, Soome, Ungari, Eesti ühisprojekt); 5) Vepsa pulmad Karjala KKAI-ga; 6) Euroopa Teadusfondi Siberi-projekt BOREAS; 7) Venemaa Kunstkamera, Leedu Vilniuse Kirjanduse ja Folkloori Instituudiga, Bulgaaria Folkloori Instituudiga projekt *Traditions and Innovations*, 7) Rahvusvahelise fraseoloogiauurijate ühenduse projekt *Widespread Idioms in Europe and Beyond. A Cross-linguistic and Cross-cultural Research Project*,

Seoses konverentside, välitööde ja välisvahetusega viibiti Taanis (M. Kalda, M. Kõiva), Leedus (A. Baran, H. Hanni, T. Jonuks, M. Kõiva, A. Kuperjanov, K. M. Rooleid, A. Krikmann), Lätis (K. Salve), Venemaal (M. Kõiva, A. Kuperjanov, A. Ventsel), Rootsis (T. Jonuks,

M. Kõiva, A. Kuperjanov), Saksamaal (A. Ventsel), Sloveenias (A. Kuperjanov, M. Kõiva), USA-s (A. Ventsel), Bulgaarias (M. Kõiva, A. Kuperjanov), Inglismaal (A. Ventsel), Venemaal (A. Ventsel).

Loenguid peeti Eesti Humanitaarinstituudis (eesti rahvaluule – K. M. Rooleid), Eesti Kunstiülikoolis (meistriklass magistrantidele – M. Kõiva), Tallinna Ülikoolis (muinasusund ja arheoloogia – T. Jonuks), Tartu Ülikoolis (sissejuhatus folkloori lühivormidesse; rahvahuumor – A. Krikmann; soome-ugri keelte uurimislugu; ungari keele seminar; soome-ugri keelte seminar; kaugemad sugulaskeeled ja uurali keelte kontaktid – N. Kuznetsov; sissejuhatus kultuuriantropoloogiasse – A. Ventsel), Eesti Usuteaduste Instituudis (eesti rahvausund – M. Kõiva).

Külastisõpetlasena viibis Tartus kuu aega Peter Pomozi (Eötvös Lorand'i Ülikool, Ungari), Ekaterina Anastasova (Bulgaaria Folkloori Instituut).

KONVERENTSID, SEMINARID, LOENGUD

Eestis korraldati kolm interdistsiplinaarset konverentsi/seminari ja ettekandepäev, osakonna väljasõiduseminar ja Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse aastakonverents:

1) Inimene ja (lemmik)loomad III: Müüdid loomadest, korraldajad M. Kõiva, Ave Tupits, Tartu, 27.-28. 02 (20 ettekannet)

2) Interdistsiplinaarne meditsiiniantropoloogia konverents Tartus, korraldajad R. Sõukand, M. Kõiva 10.-11. 05 (15 ettekannet)

3) Innovations and Traditions in Contemporary Society 17.-19. okt. Vilnius, Leedu koostöös Leedu Kirjanduse ja Rahvaluule Instituudiga, korraldaja M. Kõiva (6 ettekannet).

4) Ettekandepäev "Paul Ariste ja soome-ugri pärand", 25. aprillil, korraldaja N. Kuznetsov (3 ettekannet)

5) Keelest meeleni. EKM FO väljasõiduseminar 26.-28. juuni 2006 Vormsi, Rumpo k., Norrenda t. Korraldajad S. Kajak, E.-K. Kärblane (16 ettekannet)

6) Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse aastakonverents 2006: Tsensuur ja Enesetsensuur, 1.-2. 11, Koke, korraldajad P. Voolaid, M. Kõiva, Kokel (ettekannet)